

Kristjan Järvi, kirglik mässaja muusikas

RIINA LUIK
kultuuriajakirjanik

Muusik olla tähendab minna välja riski peale, sest ega töö sind kusagil ei oota. Sa pead selle ise tekitama, looma oma tuleviku.

FOTO PETER ADAMIK

Kunagi rabelev ja mäslev, alles aimates oma sihti, suutmata iseendalegi oma muusikalisi ideaale päris täpselt sõnastada ning paraku ka mitte alati neid teoks teha, on Kristjan Järvist nüüdseks saanud küps muusik. Kaosest on saanud kord. Kunagistest udustest ideaalidest on vormunud selge sõnum nii endale kui ka muusikutele ja publikule. Kuid mis põhiline – Järvi pole kaotanud grammigi oma kirglikkusest ja talle oma-est erakordsest võimest panna publik mitte lihtsalt kuulama, vaid viia nad parimas mõttes vapustuse äärelle. Järvi ei karda teha asju teistmoodi, sest ta usub: muusika kogemus peab ja saabki olla ainult elav! Eelmise aasta novembris, mil ta üle pikkade aastate ERSOt juhatas, tundis iga saalis istuja – just selliste muusikaelamuste järele me ju tegelikult tulemegi, kuid mitte alati ei saa me selle õnne osaliseks. Tajuda, et lava ja publiku vahelt on langenud õhemgi eraldusloor, et saal ja lava on üks ning kirglikkuse vägi ja emotsionaalsuse lained käivad üle pea kokku ja mis siis... Sellised hetked on ainukordsed ja õnnestavad. Me mäletame neid kaua ja võibolla kogu elu. Just see – luua neid hetki, on Kristjan Järvi sõnul tema muusikas olemise mõte. Milline on aga olnud see tee, areng inimese ja muusikuna, sellest ta siinkohal räägibki.

Kõigepealt tahaksin ma tagasi minna sellesse imelisse õhtusse (6. november 2015), mil sa juhatasid üle pika aja taas ERSOt ja mil iga viimne kui saalis olija tundis, et see imeline miski on õhus.

Mina tunnetasin seda kui esmakohtumist uue orkestriga: kümme aastat tagasi oli aeg teine, orkester oli teine ja ka mina

olin teine inimene ja dirigent. Toona oli mul absoluutselt teistsugune arusaam nii elust kui ka sellest, mida ma muusikas tahan saavutada ja kes üldse on dirigent.

Kes on dirigent?

Just, ma küsingi endalt aeg-ajalt: kas ma olen dirigent? (Naerab.) Paljud minu

kolleegid otsivad sellele küsimusele vastust elu lõpuni ja püüavad kogu aeg tõestada, et nad seda on. Kuid seda pole vaja tõestada, kui sa tead, kes sa inimesena oled. Minagi olen selle “tõestamise” aja üle elanud ja püüdnud noore dirigendina uuesti “jalgratast leiutada”. Kuid kui su elufilosoofia on paigas, võid teha ükskõik mida, on see siis muusika või miski muu. Hea näide on nii Arvo Pärt kui ka minu oma isa – astunud kindlalt oma rada pidi edasi, on nad saavutanud suuri asju. Tallinna kontserdi ajal veetsime prooviperioodil kolmekesi palju aega koos. Need vestlused, ühised lõunad ooperimaja kohvikus, see kõik kinnitas, et kui sul on siht selge, siis tulevad teised sinuga kaasa. Minu meelet orkester tunnetas, et minu meetod või lähenemine ei ole ehk niisugune nagu teistel, kuid ma tean, kuhu ma tahan muusikas välja jõuda. See ongi kõige tähtsam ja kui ma saaksin seda kuidagi ka publikule edasi anda, siis kõik avanebki.

Aga kuidas või mille kaudu sa end dirigendina defineerid?

Juht on igal erialal see, kes inspireerib ja annab asjale mõtte. Muusikategemine ei saa olla nagu töö, kus esikohal on raha ja käib pidev arvutamine, palju ma teenin, kui lavale lähen. See mõte ei tohiks isegi pähe tulla, sest midu allub kogu meie eksistents pelgalt eksisteerimisele. Nii dirigendi kui ka iga liidri peamine saavutus on anda oma meeskonnale tunne, et kõik on võimalik! Et miski ei piira, kui tahad ajada oma asja. Paraku elame maailmas, kus on piiratud võimalused ja ühiskond aina võimendab meis tunnet, et peamine eesmärk ongi lihtsalt kuidagi hakkama saada, esiplaanil on elu materiaalne pool. See on elule vale lähenemine ja peaks kaduma. On vaja vaimset õhkkonda, mis annab mitte ainult muusikutele, vaid meile kõigile hoopis teistsuguse kogemuse. Selleks et seda pakkuda, lõin "Kristjan Järvi Sound Projects" ja oma kontserte kutsun ma "Kristjan Järvi Sound Experience" (muusikaelamus – R. L.). Kontsert peab olema niisugune sündmus, et teist samasugust kõr-

vale pole panna! Selleks et see sünniks, peavad kõik, nii dirigent kui muusikud, olema sada protsenti kohal. Siin ja praegu. Kui inimesed saavad sellest aru ja tajuvad seda, muutub terve elu. Minult on vahel küsitud, mis nõu ma annaksin noortele dirigentidele. Ütlen väga lihtsalt: jääge iseendaks! Kõige hullem, mis võib juhtuda, on püüda olla keegi teine. Juba kirjanik Oscar Wilde on öelnud: "Jää iseendaks, kõik teised (rollid) on juba ära võetud."

Kuidas sa said ühe plaadifirma nii kaugele, et nad teevad seda, mida sina tahad ehk anda välja plaadiseeria "The Kristjan Järvi Sound Project"?

Ma püüdsin seda algul Sonyle selgitada, kuid nad ei saanud aru, Naïve sai. Õigemini sai ka seal aru ainult üks mees, Didier Martin, aga sellest piisas. Plaadifirma inimesed käisid kontsertidel ja mõõnsid, et see, mis seal sünnib, ei sõltu ei repertuaarist ega orkestrist, vaid minust. Kuna ka selle kontsept kuulub mulle, siis isegi kui vahetan plaadifirmat, seeria jätkub.

Millisena sa näed klassikalise muusika tulevikku 10–15 aasta pärast ja kuhu poole liigub muusikatööstus?

Muusikatööstus iseenesest on väga arhailine asi. (Naerab.) Toon näite: Bach kirjutas hommikul teose, õhtul kanti see missal ette ja järgmisel päeval oli see prügikastis, sest kellelgi ei olnud huvi kuulata "vanu" asju ja see sundis järjepidevalt uudisteoseid looma. Sama toimub tänases popkultuuris, kus toodetakse tohutult uut muusikat. Popmuusikal on võime kõnetada kuulajat tema tasemel ja tõsta neid sellel ülespoole. Seda tehakse väga professionaalselt, kuid klassikalise muusika maailmas peetakse seda lihtsalt "tümpsuks". Kuid ka klassikaline muusika on täis heliloojaid, kes on astunud oma ajast kaugel ees ja kelle muusika ei sobitunud kuidagi ajastu konteksti, seda peeti sobimatuks ja isegi "koledaks". Kuid nad tahtsid muuta maailma nii vaimselt, emotsionaalselt ja isegi füüsiliselt ning pakkuda teistsugust muusikaelamust. Neid kritiseeriti, kuid nende muusika kõlab tänaseni! Selliseid heliloojaid on ka praegu, kuid üldiselt on

Elamusrohke kontsert
"Pärt ja Mahler" ERSOga.
FOTO MAARJA KASEMÄ

klassikaline muusika jäänud justkui suletud ruumi kinni ja seda on vaja muuta. Kõik inimesed on muusikast huvitatud, ka klassikalisest muusikast, aga meie sageli konservatiivne ja kohati isegi tagurlik hoiak – no kuulge, nii madalale me küll ei lasku – ei lase muusikal paljudeni jõuda. Me ei peagi “madalale laskuma” – tõstame publiku oma tasemele, võtame nad kaasa, näitame, et meie ukсед on neile avatud. Jah, klassika ei pruugi olla sada protsenti kaasaegne, aga see on ka hea ja huvitav ning seda saab esitada hoopis teise lähenemisega, kui seda on seni tehtud.

Milline see lähenemine võiks olla?

Lisades sellele modernse impulsi. Miks Arvo Pärdi muusikat on maailmas ka väljaspool klassikalise muusika ringkondi nii hästi vastu võetud? Sest see haarab inimest sügaval vaimsel tasandil ja seda on vaja samuti teatud intensiivsusega mängida, et see mõjule pääseks. Asjadele on vaja anda tähendus ja kui publik näeb, et muusikud tõesti panustavad sellesse, et neis on kirg, siis nad lihtsalt on sunnitud seda kuulama, sest see on nii erinev sellest, mida nad on varem kuulnud. Praegu räägitakse igal pool, et on vaja tuua saali noori, kuid meil pole vaja mitte niivõrd noori, kuivõrd muusikast huvitatud inimesi, vanus ei mängi mingit rolli.

Kõik orkestrid ilmselt ei suuda sellise lähenemisega kaasa tulla.

Probleem on selles, et kui keegi teine kõrvalt ei ütle, et see, mis me teeme, on hea, siis me ei usalda ennast ja kõhkleme. Kuid on vaja öelda, et mina usun, et see on hea, ja siis usuvad teised ka! Aga kust see enesekindlus tuleb? Sinu enda seest. Ma ei saa öelda, et muusikakõrgkoolides antav haridus on nii- või naasugune, kuid selle resultaadiks on paraku noor muusik, kes on sageli tohutult ebakindel. Kuid seda ebakindlust pole tal vaja ei elus ega muusikas. Edasi viib usk endasse ning ainult siis, kui dirigent on eneses kindel ja oskab selgitada, mida ta tahab, lähevad muusikud temaga kaasa.

Täna oled sa see kindla käega dirigent, kes läheb lavale ja võtab nii orkestri kui publiku pihku, ega lase neid enne lahti, kui kõlab viimane noot. Kui sa aga jagaksid oma muu-

sikalise kujunemise kolme tinglikku etappi, siis kuidas sa neid iseloomustaksid?

Kui ma olin oma muusikalise tee alguses, olin viisteist ja kahtlesin väga, kas ma olen ikka võimeline tegema muusikas sedasama, mida isa ja Paavo ees tegid. Hiljuti ütles mu poeg Lucas, kes on praegu täpselt sama vana, et kindla peale ei vali ta minu teed, sest tahab elule natuke realistlikumalt läheneda. Mõtlesin, et mis lollust ta mulle räägib! Aga samas sain aru, et tegelikult ongi elus nii palju huvitavaid asju, millega tegelda. Kui ma keskkooli lõpetasin, köitis mind väga poliitika, samuti astronoomia ning mõtlesin, et kui muusika üldse kõne alla tuleb, siis eelistan produtsentitööd või midagi tehnoloogia vallast. Kuid minu klaveriõpetaja Nina Svetlanova ütles mulle justkui muuseas, et tehku ma ikka sisseastumiseksamid Manhattan High School of Music and Art'i ära ja eks pärast vaatame. Tema oli tegelikult minu esimene dirigeerimisõpetaja, sest õpetas mulle ka klaveril orkestratsiooni. Svetlanova oli ka väga hea psühholoog ja suutis mind kuidagi märkamatult motiveerida ja innustada edasi minema. Sel ajal sündis Absolute Ensemble. Meie nägemus oli luua orkester-muusikalabor, kus me ise loome ja esitame muusikat renessansist rockini. Eesmärgiks oli esitada žanripiirangutest vaba muusikat, mille absoluudiks on harmoonia. Otsisime harmooniat mitte ainult muusikas, vaid ka inimlikus mõttes.

Ning just Absolute'i ees seisid esmakordselt dirigendina?

Olin algul pianist ja minus polnud mingit soovi dirigendiks saada. Aga Svetlanova suunas mind väga osavalt dirigenditeele ja siis hakkasid sõbrad paluma mul esitada nende uudisloomingut, nii panimegi Absolute'i kokku, see on tänini “minu bänd”. See on tegelikult täiesti unikaalne asi, sest võib olla nii kammerorkester, bigbänd, rockbänd kui ka suur orkester. Praegu on selline seis, et mul pole kalendris ühtegi vaba auku, et Absolute'i *live* kontsert kuhugi ära mahutada. Hiljuti lõpetasime “Babylon Berlini” filmimuusika salvestamise, see tuleb välja 2017. aastal ja siis tuleb välja ka plaat ning teeme kontserditurnee. Praegu on mu elus aeg, kus ma dirigeer-

rin, kirjutan muusikat, produtseerin ja teen veel jumal teab mida. (*Naerab nakatavalt.*)

Sa olevat New Yorgis isegi Absolute'i kontserdiafišše kleepinud.

Ma õppisin just Absolute'i loomise ajal tohutult! Muusik olla tähendab minna välja väga suure riski peale, sest ega töö sind kusagil ei oota. Sa pead selle ise tekitama, looma oma tuleviku. Isegi kui saad dirigendi koha, alustad nullist ja lood ise oma võimalused. Kõik tegijad, mitte ainult muusikas, on piltlikult öeldes pidanud endale džunglis matšeetega teed rajama. Ja sa pead leidma ka “oma matšeete”, oma viisi ja vahendid, kuidas seda teed raiuda. Kui sa seda ei suuda, pole see tee kunagi sinu oma. Mõte, mida ma tahan inimesteni viia, on see, et olemine siin sellel planeedil on kui üks suur võimalus, mida ei tohi lihtsalt ära laristada.

Millal sina sellest aru said?

(*Naerab.*) Iga päev saan sellest aina rohkem aru.

Sama tormiline ja pöörane nagu su loominguline karjäär on olnud ka sinu eraelu. Millest sa tuge leiad, kui sul raske on?

Sellist küsimust, kuidas sa hakkama saad, ei peaks üldse olema. Tegelikult peaks küsima: aga miks ma ei peaks selle kõigega hakkama saama, mis mind takistab? Jah, alati ei ole füüsiline kohalolu võimalik, kuid meie vaimujõud ja loovvõimete jõud on ju tohutud! Ettevõtmised lastega, perekonnaga – minu puhul pole see iial tahtmise küsimus. Vahel kui ma ei viitsi midagi teha, toon põhjuseks, et ma ei saa. Kuid tegelikult ma ju saan! Kui see sisemine vastupanu ületada, oled loovam ja energilisem, see päästab valla tohutu endorfinitulva (nn heaoluhormoon). Dirigeerimine annab mulle just seda. Vahel ütlevad sõbrad, et mida sa kulutad ja lammutad ennast. Kuid kui teed jõusaalis trenni, kulutad end samamoodi. Mina teen seda koos muusikaga.

See “kulutamine ja lammutamine” ei olegi ehk sinu puhul nii vale väljend, sest see füüsiline ja emotsionaalne energia ei jää märkamata.

Kui mul on hea orkester käes, on mul nii

emotsionaalselt kui ka füüsiliselt end väga raske tagasi hoida. Kui orkester on tõeliselt innustunud, annab ta sulle 150 protsenti tagasi, ja sina tahad omalt poolt seepeale anda 200 protsenti. See on meeletu sünergia, mis siis tekib. Seda on võimatu korrata, see tuleb luua iga kord uuesti ja iga kord on see eelmisest erinev.

Mitte iga orkester ei ole sinu lähene- mist musitseerimisele ja muusikale jaganud ning iga orkestriga ei teki ideaalset klappi.

Toon võrdluse spordist. Sportlasel on ideaal, mille poole ta pürgib, kuid selget pilti pole ja pole ka veel ideaalset tehnikat ja meetodeid, et ideaali saavutada, selleni jõutakse arenedes. Kõik läbikukumised, mis mul on tulnud üle elada, on olnud kõige suurem kingitus, ilma nendeta poleks ma arenenud, oleks ikka seal, kust alustasin.

Mis on aidanud neist tagasilöökidest üle saada?

See, kui su ümber on head inimesed, kes annavad positiivset energiat. Vahel võib olla ka nii, et need, kes sulle kogu südamest head soovivad, võivad aga sind energias tühjaks imeda, või jagatakse õpetussõnu. Kuid me peaksime rohkem usaldama oma intuitsiooni ja tundeid. Positiivset eluhoiakut ei olegi kerge säilitada, kuid kui teed midagi, millesse tõesti usud, ega looda selle eest vastutatu, siis hakkab juba midagi toimuma...

Mida intuitsioon sulle sinu enda kohta ütleb?

Mõni päev seda, et ehk aitab juba! (Naerab.) Viimati tundsin seda Floridas, kuhu meie suur Järvide pere aastavahetuseks kokku tuli. Sooja oli kolmkümmend kraadi, meri... see oli totaalselt teine maailm kui see, milles ma tavapäraselt töötan. Siis mõtlesin küll, et kas ikka on vaja niimoodi rassida, nagu ma rassin. Ja kui Euroopasse tulin, läks lahti: salvestus, proovid jne. Mitu päeva võtab aega, enne kui ma tööriitmiga harjun.

Aga mida sa peale hakkaksid, kui sa ei dirigeeriks?

Tead, mul on vahel selline tunne, et kui ma peaks teisest mõttes kõik kaotama, mis mul praegu on, siis oma teadmiste ja kogemusega võin ma homme nullist

peale hakata ja mõnda asja isegi paremini teha. Elame maailmas, kus inimesed kardavad kõike kaotada, kuid tunduvalt parem on elada hirmuvabalt, kus sa ei karda millegi kaotamist.

Milline on sinu jaoks hetkel "tõeliselt hull idee", aga sa tead, et viid selle ühel päeval ellu?

Ma kirjutan muusikat, paljud seda ei tea, ja olen oma teoseid ette kandnud nii oma NDR orkestriga (Norddeutsche Rundfunk) kui ka Malaisia filharmoonia orkestriga. Olen seotud ka ühe projektiga, kuhu kuuluvad Absolute'i liikmed. Kirjutame kõik koos teleseriaali "Babylon Berlin" muusikat (produtsent ja lavastaja Tom Tykwer). Just enne Tallinna kontserti turgatas mul sellega seoses pähe üks huvitav muusikaline motiiv ning kontserdi vaheajal istusin dirigenditoas klaveri taha ja salvestasin selle ära.

Missugusena sa näed klassikalise muusika käekäiku lähemal kümnel viieteistkümnel aastal?

Olen kindel, et muutub väga palju asju. Orkestrid peavad kohanema uute formaatidega, eneseesitluse stiili ja vormiga, võtma paljuski uue hoiaku. Veel eksisteeriv nn maailma kümne eliitorkestri klubi muutub järjest vähem oluliseks, võibolla jääb see staatus alles vaid mõnele neist. Kuid näen ka orkestrite senise elitaarse rolli kadumist ning oma positsiooni suudavad säilitada vaid need, kes suudavad end asetada ühiskonnas kesksel kohale, kuulates ja tunnetades rohujuure tase- dil publiku tege- likke ootusi. ERSO on selline orkester.

Millal me sind taas Eestis juhatamas võime näha?

Loodetavasti 18. aprillil, mil Baltic Sea Landscape Tour toob mind koos Baltic Sea Philharmonicuga Tallinna.

Ja millal kadunud poeg päriselt kodu- maale jõuab?

Mul on tahe olemas. Mõtted liiguvad selles suunas ja Tallinnas viibimise ajal käisin isegi kaht apartementi vaatamas. Praegu on kodu Floridas. Kümne aasta järel ei tulnud ma andma endast dirigen- dina parimat mitte ainult orkestri pärast, vaid ka Eesti pärast – ma tunnen Eestiga väga sügavat sidet ja usun Eestisse. Eesti on tulevikuga riik, suurte võimaluste riik, mitmes mõttes unikaalne ja eestlane olla on suurepärase!

Kui kõik Järvid ühel päeval koju tule- vad, mahute ikka ära sellesse...?

...väikesesse konnatiiki? (Naerab.) Siin jagub ruumi nii meile kui kõigile noorte- le ja andekatele loovinimestele, kes prae- gu veel võõrsil on. Kui vabaneme oma kohatisest provintslikkusest, võiksime olla maailma kõige progressiivsemate riikide seas.

Eesti Vabariigi 98. aastapäevale pühendatud kontsert

21. veebruaril 2016 kell 17
Tartu Pauluse kirik

MA VAATAN ÜLES MÄELE

Kavas: **Tõnu Kõrvits** Kreegi vihik, **Cyrrillus Kreegi, Rudolf Toblase** jt eesti heliloojate teosed

Esinevad üle-eestilise suvekooli segakoor, Tartu Ülikooli kammerkoor, ESTudio kammerkoor, Üle-eestiline noorte sümfooniaorkester. Dirigendid **Kaspar Mänd, Küllike Joosing, Jüri-Ruut Kangur**

Piletid 10.-/ 7.-

müügil Piletilevis ja tund enne algust kohapeal

Täname: Eesti Kultuurkapital, Tartu Kultuurkapital, Tartumaa ekspertgrupp